

BEUTELSBÄŠSKÝ KONSENZUS (NĚMECKO, 1976)

- **tři základní principy občanského vzdělávání**, které získaly široké uznání na domácí i mezinárodní půdě a dodnes platí jako jádro občanského vzdělávání.

- **Zákaz indoktrinace a vyváženost**

Není dovoleno jakýmkoli způsobem účastníkům vnucovat žádoucí myšlenky a omezovat tvorbu jejich vlastního mínění. Na rozdíl od indoktrinační činnosti je cílem, aby si účastníci vytvořili vlastní svobodný názor.

o **Zachování kontroverznosti**

Při práci s tématem a diskusi by měla být zohledněna všechna možná hlediska, včetně těch sporných. Je žádoucí, aby vyučující představoval i ty postoje, které mohou být účastníkům vzhledem k jejich politickému či sociálnímu zázemí vzdálené, úplně cizí.

o **Orientace na příjemce a jeho schopnosti porozumět problematice a analyzovat vlastní situaci.**

- o Příjemci mají být vedeni k tomu, aby byli schopni analyzovat danou společensko-politickou situaci a dokázali ovlivnit řešení; cílem je tedy rozvíjet operativní schopnosti účastníků, aby se mohli podílet na politickém dění.

(„Konsens á la Beutelsbach“)

- OV ve Vzdělávacím programu ZŠ.
- Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (Bílá kniha) 2001.
- Koncepce 4 pilířů ve vzdělávání (Delors – Učení je skryté bohatství),
- tvorba RVP ZV – 4 verze, povinnost vyučovat na základě vytvořených ŠVP od 1.9.2007.

- Každý z tematických okruhů je tvořen tzv.

OČEKÁVANÝMI VÝSTUPY (OV)

- *objasní úlohu důležitých symbolů našeho státu a způsoby jejich používání*
- *rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu*
- *zaujímavě nepřijímá vandalského chování a akce, pro němu vysvětluje*
- *zhodnotí nabídku kulturních inscenací a diváků z ní vybere akce, které ho zajímají*
- *kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklam na veřejné mínění a chování lidí*
- Tyto výstupy plní dvojí funkci:
 - 1) obsahují CÍLE formulované pro žáky
 - 2) upřesňují požadavky na UČIVO
- Při formulaci výstupů byla použita BLOOMOVA TAXONOMIE VÝUKOVÝCH CÍLŮ

Bloomova taxonomie – charakteristika jednotlivých kategorií (dimenze kognitivních procesů)

- Zapamatovat – uložení a vybavení si znalosti.
- Porozumět – na základě získaného sdělení si jedinec sám konstruuje význam.
- Aplikovat – použití určitého postupu, znalosti v různých situacích.
- Analyzovat – rozčlenění příslušného materiálu na části, určení jejich vzájemného vztahu, vztahu k celku.
- Hodnotit – posouzení skutečnosti podle určitých kritérií a standardů.
- Tvořit – vytváření nových celků, reorganizace příslušných prvků do nového celku.

Bloomova taxonomie cílů

ÚROVEŇ	POPIS CÍLOVÉ KATEGORIE V RÁMCI VÝCHOVY K OBČANSTVÍ	MOŽNÉ AKTIVNÍ SLOVESKÉ (NAZVY POKROČILÉ ČINNOSTI)
1. Zapamatovat <i>Ználosti</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpoznat poznatky (jevy, události, termíny, fakta) • Postupy a postupy zpracování konkrétních poznatků • Všeobecná a abstraktní poznatky (zákon, morál, poznávkové studium) 	definuje, doplňuje, doplňuje, opakuje, pojmenovává, opisuje, přibližuje, reprodukuje, sestavuje, vybírá, vyvolává, sdílí
2. Rozumět <i>Porozumění</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Interpretace (převod, organizace) z jednoho pohledu na zapamatované, srovnání vlastních slov, odlišnost podobností od nepodobností • Odlišit podobnosti, rozdíly, srovnání mezi vyjádřeními a myšlenkami 	řadí, objasňuje, objasňuje, vybírá, vybírá, odhaluje, opakuje, přibližuje, vyjadřuje vlastní slova, vyjadřuje vlastní slova
3. Aplikovat <i>Aplikace</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Použít abstraktních a obecných poznatků (principů, zákonů, teorií, metod, techník, postupů) a obecných myšlenek v konkrétních situacích 	aplikuje, demonstruje, diskutuje, interpretuje informace (debata), měříme, navrhuje, přibližuje, používá, používá, aplikuje, řeší, uvádí vztah mezi nájevy, upořádá
4. Analyzovat <i>Analýza</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozčlenit složité věci na komponenty • Rozložit komplexní informace na prvky (či její části) na vzájemné prvky a hledat principy uspořádání prvků a jejich vztahů 	analýza, najde principy uspořádání, rozloží (provádě rozbor), rozloží, rozloží, specifikuje, rozloží, vybere porovná
5. Hodnotit <i>Hodnocení</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Posouzení hodnoty myšlenek, diskuzí, vývoje, metod, postupů, řešení apod. z hlediska určitého účelu, podle vlastních kritérií (včetně správnosti, návratnosti myšlenek, přirovnání k jiným, logická souvislost, důvěry a předpoklady apod.), vztahů kritérií (srovnání posuzovaného s jinými analogickými díly, předstírá v životě, která jsou považována za vynikající) 	uvádí klady a záporny, argumentuje, odhaluje, podpořuje (plánuje), opouští, vyvolává, odhaluje, odhaluje, posuzuje, navrhuje, provádě kritiku, porovná, uvádí a hodnotí
6. Tvořit <i>Stvoření</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Sdílet prvky a části do předtím neexistujícího celku (učebnice, učebnice, plánu nebo řady operací) směřujících k vytvoření díla nebo projektu, modelů formou vypracování individuální osobního učebnice, vypracování osobního učebnice, odvození souhrnu abstraktních vztahů 	kategorizuje, klasifikuje, konstruuje, modifikuje, navrhuje učební (právní), navrhuje, organizuje, reorganizuje, sdílí, vyvolává zájmy

HRACHOVCOVÁ, Marie, VIOLA HORSKÁ a JAN ZOUHAR. *Pomáháme při tvorbě školního vzdělávacího programu: vzdělávací obor Výchova k občanství*, 1. vyd. Úvaly: Albra, 2007, 127 s. ISBN 978-80-7361-036-4., s. 54.

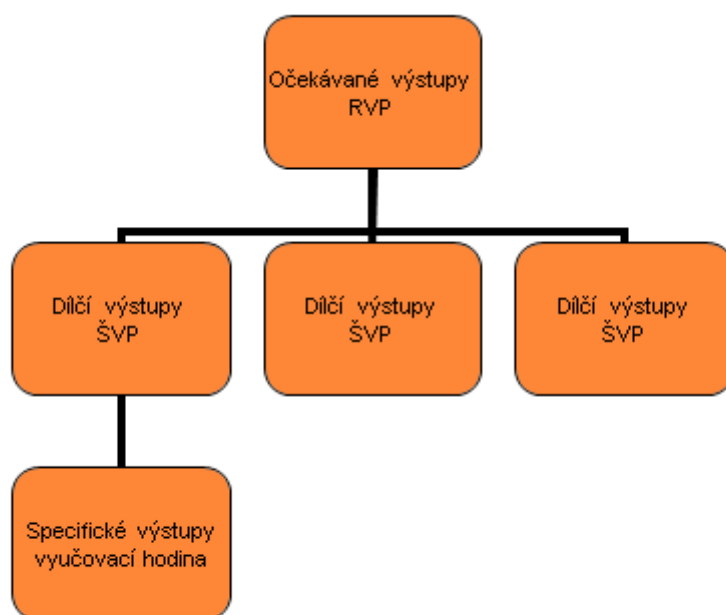
VÝUKOVÉ METODY VE VAZBĚ NA BLOOM. TAXONOMII

- I. zapamatovat – vysvětlování, výukový rozhovor,
- II. porozumět – vysvětlování, výukový rozhovor, diskuse,
- III. aplikovat – inscenační metody, didaktické hry, skupinová práce,
- IV. analyzovat – metoda řešení problémů, samostatná práce, skupinová práce,
- V. hodnotit – projektová výuka,...
- VI. tvořit – projektová výuka,...

- Při formulaci cílů je nutné dodržet koncept SMART
- S – specifický, jasně formulovaný
- M – měřitelný
- A – akceptovatelný
- R – realizovatelný
- T – termínovaný

Afektivní taxonomie - Kratochvíl

- Přijímání
Vnímání existence určitých hodnot, nejprve pasivně, až po usměrnění pozornosti. Aktivní slovesa : *pozoruje, naslouchá, ptá se.*
- Reagování
Zvyšování aktivity žáka, na základě příslušných výzev vykonává určitou činnost. Aktivní slovesa : *uposlechně, pomáhá.*
- Oceňování
Určité hodnoty se stávají pro žáka užitečné, žádoucí. Aktivní slovesa : *angažuje se, sdílí.*
- Integrovaní
Dochází ke „střetávání“ hodnot ve vědomí žáka, vzniká hierarchie hodnot. Aktivní slovesa : *upravuje, dává do vztahu, uspořádává, přijímá odpovědnost.*
- Internalizace
Systém hodnot se stává pevnou součástí osobnosti žáka, stává se jeho vnitřním přesvědčením. Aktivní slovesa : *projevuje, jedná, ovlivňuje.*

Afektivní taxonomie - Niemierko

- Účast na činnosti
Žák se přizpůsobuje určité situaci, nejedná z vlastní vůle.
- Podjímání se činnosti
První náznaky vnitřní angažovanosti v jednání, toto není vnitřně upevněno.
- Naladění se k činnosti
Činnost vychází z trvalé vnitřní potřeby a dodatečného kladného ocenění jejích výsledků.
- Systém činností
Žák se identifikuje se zásadami jednání, které se staly trvalými rysy jeho osobnosti.

V současnosti dostupné řady učebnic (6.-9. ročník) pro výuku občanské výchovy.

- Valenta, M. Občanská výchova. SPN Práce.
- Hrachovcová, M. Občanská výchova. Olomouc.
- Dudák, V. Občanská výchova. Fortuna.
- Dudák, V. a kol. Občanská výchova. SPN.

- Občanská a rodinná výchova. Fraus.
- Výchova k občanství. Nová škola.

- Občanská výchova (hravá). Taktik. – pracovní sešit

Základní funkce učebnice

- Informativní
- Formativní
- Metodologická

Prvky struktury učebnice

- Aparát informační
- Aparát řídicí
- Aparát orientační

○ Výkladové složky – aparát informační

- výkladový text
- doplňující text
- texty pod obrázky, slovníčky pojmů

Obrazový materiál (ilustrace, grafy, fotografie, tabulky)

○ Newýkladové složky

- aparát řídicí (procesuální) – zadání otázek, pokyny ke cvičení.
- aparát orientační – obsah, rejstřík, odkazy na předchozí text, seznam literatury.

Průřezová témata

- OSV – Osobnostní a sociální výchova
- VDO – Výchova demokratického občana
- VMEGS - Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- MkV – Multikulturní výchova
- EV – Environmentální výchova
- MV – Mediální výchova

Průřezová témata

- Mají procházet průřezově, napříč předměty (propojení),
- formativní prvek RVP – rozvíjení osobnosti žáka v oblasti postojů a hodnot,
- vědomosti, dovednosti mají posílit postoje žáků, „přetavení“ vědomostí do osobních hodnot.

Formy realizace PT

- Samostatný předmět,
- výukový projekt,
- **integrace do příslušného předmětu na základě obsahové příbuznosti.**

Vazba témat Vko a Pt (rámcový nástin)

- Rozvoj osobnosti jedince a jeho formování ve vztahu ke společnosti (*ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI, ČLOVĚK JAKO JEDINEC*) OSV,
- Principy a hodnoty demokracie ve výuce (*ČLOVĚK, STÁT A PRÁVO, ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI*) VDO

- Národní a evropská identita (*ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI, Mezinárodní vztahy*) VMEGS, MV
- Právní a ekonomická problematika (*ČLOVĚK, STÁT A PRÁVO, ČLOVĚK, STÁT A HOSPODÁŘSTVÍ*) VMEGS, EV, MV
- Multikulturalita (*ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI ČLOVĚK, ČLOVĚK STÁT A PRÁVO, GLOBÁLNÍ SVĚT*) Mkv, EV, MV

Přístupy k výuce OV (jak „poskládat“ vyučovací hodinu)

- Deduktivní vyučování.
- Induktivní vyučování.
- V praxi se často nevyskytují odděleně,
v průběhu hodiny se mohou navzájem prolínat.

Deduktivní výuka

- Žákům jsou sděleny pojmy, generalizace, poté si své pochopení procvičí řešením úkolů.
- Metody – vysvětlování, řízený rozhovor, samostatná práce.
- Jedná se často o vyučování.

Stadia deduktivní hodiny

- Úvod, cíl hodiny, motivace žáka
- Expozice učiva, zde rovněž např. užití názorně demonstračních metod
- Kontrola pochopení látky (zpětná vazba během vykladu)
- Řízené procvičování (např. úkoly v učebnici, pracovní listy)
- Zjišťování osvojených znalostí (žáci samostatně řeší zadané úkoly)
- Doučování, dodatečné vysvětlení těm, kteří nezvládli předchozí krok

Induktivní výuka

- Žáci sami formulují obecné závěry na základě konkrétních příkladů
- Aktivita žáků, konstruktivistický přístup k výuce
- Metoda problémová, aktivizační metody, kritické myšlení
- Činnosti vedoucí k utváření pojmů (vytvoření kategorií)
- Činnosti vedoucí k určení pojmů (zařazování do existujících kategorií)

Stadia induktivní (badatelské) hodiny

- Úvod, motivace
- Zkoumání údajů – badatelské činnosti žáků, interpretace předložených údajů
- Vytváření generalizací, poučení, odhalení zákonitostí, kategorií pojmů, pojmů samotných
- Ověřování formulovaných závěrů na konkrétních příkladech
- Konečná formulace závěrů
- Metakognice
- Procvičování

Kritické myšlení v OV

- Vazba na pedagogický konstruktivismus,
- konstruktivismus – aktivní úloha žáka X transmisivní vyučování.
- Konstrukce je aktivní činností, v níž si významy a porozumění smyslu vytvářejí (konstruují) žáci sami při práci s učivem.
- Proces konstrukce – zkoumání nového podnětu (nerovnováha – prekoncept X nové informace), nastolení rovnováhy.
- Sociální konstruktivismus.

- Základem kritického myšlení je konstruktivistický

třífázový model učení

evokace
uvědomění si významu
reflexe

- evokace - zamyšlení co o daném tématu víme, uvědomění si dosavadních vlastních zkušeností, dochází k aktivizaci žáka a vyvolání zájmu o problematiku,
- uvědomění si významu – dochází k získávání nových poznatků, dochází ke konfrontaci stávajících poznatků s novými informacemi, uvědomění si významu a souvislostí,
- reflexe – třídění a systematizování získaných poznatků, připomenutí a upevnění si myšlenek s nimiž se setkali.

Metoda I.N.S.E.R.T.

- Interaktivní značkovací systém pro efektivní čtení a myšlení

(Interactive Notation System for Effective Reading and Thinking)

- „√“ – tam, kde v textu narazíte na informaci, která potvrzuje to, co už znáte
- „-“ – mínus tam, kde se setkáte v textu s informací, která je v rozporu s tím, co si myslíte, že víte
- „+“ – plus tam, kde v textu narazíte na zajímavou novou informaci
- „?“ – otazník tam, kde něčemu v textu

nerozumíte nebo kde by částečně měli další informace

Shrnutí metod používaných v jednotlivých fázích k. m.

- Evokace – brainstorming, brainwriting, volné psaní, v.ch.d.
- Uvědomění si významu – INSERT, čtení s otázkami, podvojný deník
- Reflexe – kostka, pětilístek, diskusní pavučina, uznání- otázka, v.ch.d., poslední slovo patří mně

Rozvoj osobnosti jedince a jeho sociální formování v OV

- Rozpracováno tematických okruzích Vko
Člověk ve společnosti a Člověk jako jedinec.
- Kultivace osobnosti jedince a jeho socializace.
- Sociální a občanská gramotnost – připravenost žáků rozvíjet mezilidské vztahy a jejich aktivní vstupování do rozhodovacích procesů a podílení se na životě společnosti.

- **Valenta, J.: Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi. Kladno : AISIS 2006.**

- HERMOCHOVÁ, S. *Skupinová dynamika ve školní třídě*. Kladno : AISIS 2005
- KASÍKOVÁ, H. *Učíme se spolupráci spoluprací*. Kladno : AISIS 2005
- KRÍŽ, P. *Kdo jsem, jaký jsem (aktivity pro osobnostní a sociální výchovu k podpoře sebepoznání a sebepojetí)*. Kladno : AISIS 2005
- VALENTA, J. *Učíme (se) komunikovat (na pomoc osobnostní a sociální výchově ve školách)*. Kladno : AISIS 2005
- VALENTA, J. *Učit se být*. 2. vyd. Praha – Kladno : STROM – AISIS 2003
- VALENTA, J. *Manuál k tréninku řeči lidského těla (didaktika neverbální komunikace)*. Kladno: AISIS 2004
-

Jaký by měl rozvoj osobnosti ve výuce být?

- Praktický
- Propojený se životem
- Provázející
- Zacílený

- Cíle krátkodobé – rozvoj dovedností
- Cíle dlouhodobé – rozvoj žádoucího jednání - postojů

Metody založené na praktických činnostech, aktivitě žáků

- Praktické činnosti, které žák osobně prožívá
- Aktivizační metody (diskuse, kritické myšlení, hraní rolí, didaktické hry).
- Nutnost dodržení **pravidel psychické bezpečnosti** založených na **dobrovolnosti** ve vztahu k příslušné aktivitě, kdy by žák **neměl být nucen** proti své vůli **k prezentaci** určitých postojů (niterně osobních, které se ho silně emočně dotýkají) souvisejících s příslušnou aktivitou,
- **žák se má sám rozhodnout, co sdělí/nesdělí.**

Kolbův cyklus učení

Prožitkové metody jsou ty,

- které pracují s **navozováním, rozborem a reflexí** prožitkových událostí za účelem získání zkušeností přenositelných do dalšího života. **Cíle** takovýchto výchovných procesů mohou být vytyčovány a dosahovány v různorodém prostředí, v rozmanitých sociálních skupinách a **naplňovány nejrůznějšími metodami** (hrami všech typů, modelovými situacemi, tvořivostními a dramatickými dílnami, besedami a diskusemi, fyzicky i psychicky náročnými výzvoými situacemi, sebepoznávacími i k týmové spolupráci směřujícími aktivitami). Pro zážitkovou pedagogiku je **prožitek** vždy pouhým **prostředkem**, nikoliv cílem.
- (Ivo Jirásek - Vymezení pojmu zážitková pedagogika, Gymnasion 1/2004)

Reflexe při osobnostně sociálním rozvoji

- Důležitá součást prožitkových aktivit.
- Verbalizuje zážitek, zpracovává jej.
- Podává informace druhým, umožňuje vzájemné srovnání.
- Forma ústní, písemná, kombinace obou.

Principy a hodnoty demokracie ve výuce občanské výchovy

- Rozvoj občanské gramotnosti - *způsobilost orientovat se ve složitostech, problémech a konfliktech otevřené, demokratické a pluralitní společnosti,*
- *pochopení limitů demokracie, zakotvenost v hodnotách lidských práv.*

- **Výchova k demokratickému občanství ve svém nejširším významu by měla být**
- *prvořadým cílem při koncipování vzdělávací politiky a reform.*

(Deklarace Rady Evropy)

- *Složka - ZNALOSTNÍ (základní principy demokracie – participace, lidská práva, ...)*
 - *DOVEDNOSTNÍ A POSTOJOVÁ (jednání na základě demokratických principů, v souladu s humanitou).*
 - *Vede k formování IDEÁLNÍHO OBČANA.*

Ideální občan

- Má znalost, uvědomuje si, a užívá vlastní občanská práva a povinnosti.
- Je informován o společenských i politických problémech.
- Kriticky zvažuje společenské a politické problémy.

- Uvědomuje si, že může svým jednáním ovlivnit okolní svět.
- Aktivně se zapojuje do života ve svém okolí.
- Přijímá zodpovědnost za své činy.
- Zajímá se o blaho ostatních.
- Dokáže naslouchat, porozumět a interpretovat argumenty jiných lidí.
- Vyjadřuje své názory a umí si je obhájit.
- Je si vědom své identity.

- Dva přístupy ve výuce k demokratickému občanství:
- PASIVNÍ – založen na transmisi
- AKTIVNÍ – založen na konstruktivistickém přístupu

- *Nutná kombinace obou přístupů pro rozvoj odpovídajících klíčových kompetencí.*

- **K rozvoji občanské gramotnosti** slouží ve Výchově k občanství zejména tematický okruh **Člověk, stát a právo** a tematický okruh **Člověk ve společnosti**.
- Rozvoj občanské gramotnosti prostřednictvím *skrytého kurikula*.
- Demokratické klima třídy a školy.

- **Participace na demokratickém životě školy**
- *aktivní účast žáků v procesu výuky a v procesech rozhodování o záležitostech školního života, které se jich bezprostředně týkají.*

Formy žákovské participace

- **PARTICIPACE V PROCESU VÝUKY**
 - Participace za účelem realizace konkrétního žákovského/školního projektu (participace na obsahu výuky),
 - simulovaná participace (simulační aktivity).
 - **MIMO PŘÍMOU VÝUKU**
 - Formální struktury:
 - školní žákovské třídní samosprávy, školní parlament.
-
- Žákovské samosprávy (antika, středověké univerzity, „školní úředníci, správcové“),
 - převzato Komenským (dekurioni),
 - pedagogický reformismus (Dewey – Demokracie a výchova),
 - Příhoda (pokusné školy – žákovská shromáždění),
 - Neill – Summerhill (valné shromáždění),
 - žákovské parlamenty (např. <http://cedu.cz/projekty>)

Literatura a zdroje

- Bílek, P. *Výchova a vzdělání v oblasti lidských práv*. Praha 2002.
- Canfield J., Siccone F. *Hry pro výchovu k odpovědnosti a sebedůvěře*, Portál, Praha.
- Hradečná M., Hejlová H., Novotná-Dědečková J. *Práce učitele s právy dítěte*, SVI PedF UK, Praha, 1996
- Kjaergaard E., Martiniene R. *Pětkrát hurá demokracii, O demokracii v každodenní praxi školy*, agentura STROM, 1997 (O demokracii v každodenní praxi školy)
- Komárková B. *Původ a vývoj lidských práv*, SPN, Praha, 1990
- KOMPAS. *Manuál pro výchovu mládeže k lidským právům*. Praha 2006.
- PROCHÁZKOVÁ, Ivana; RAABOVÁ, Eva. *Výchova k občanství a demokracii: ukázky úloh a náměty pro výuku občanské výchovy*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001.
- *První kroky. Příručka pro úvod do výchovy k lidským právům*. Praha 1998.
- REDLICHOVÁ, J. *Hlasy žáků a demokracie ve škole. In: Demokracie ve škole*. Brno: Masarykova univerzita, 2006.

Národní a evropská identita

- **Národní identita** – forma kolektivní identity, mnohvrstevnatý konstrukt:
- obraz národa:
 - kulturní národ (jazyk, kultura – dějiny)
 - státní národ (občanství)
- vazba k území (region – stát)
- národní hrdost, láska k národu, jednání ve prospěch národa.

Složka: VĚDOMOSTNÍ
CITOVÁ

„Paměť národa“ klíčem pro budování
národní identity.

*„Česká historie je prvním krokem k naší
identitě.“*

Václav Havel

*Lásku k národu nelze spojovat s nenávistí
vůči jiným.*

T.G. Masaryk

Evropská dimenze

- Osobní identita – národní identita – evropská identita.
- **Evropská dimenze - koncept vztahující se k výchově k hodnotám, rozvoji evropské identity, uvědomování si příslušnosti k Evropě při současném respektování identity národní.**
- **Vymezení evropské dimenze - společné prvky:**
 - antika, křesťanství, osvícenství (J. Patočka)
- **Evropa – zeměpisné, politické vymezení (Evropská unie)**
- **Evropanství a evropská identita - příslušnosti k nadnárodnímu společenství, sdílení společných hodnot:**
 - **demokracie, lidská práva,**
 - **racionálita, exaktnost, humanita, svoboda.**
- **Při učení o Evropě je nutné brát do úvahy její propojenost s okolním světem, širší globální souvislosti.**

- „Nový člověk, *homo europaeus* nezrodí se pouze politikou vnější, nýbrž hlavně vniterní. ...Politický úkol demokratické rekonstrukce Evropy musí být dovršen a vlastně umožněn mravním převychováním národů. ... Ježíš, ne Caesar – toť heslo demokratické Evropy...“

T. G. Masaryk

- Přímé zastoupení tematiky EU v osnovách:
- tematický okruh ***Mezinárodní vztahy a globální svět*** (evropská integrace),
- *nutnost propojení s multikulturní tematikou a tematikou lidských práv (Člověk ve společnosti, Člověk stát a právo).*

Multikulturalismus ve výuce OV

- Multikulturalismus – ideál harmonické koexistence odlišných kulturních a etnických skupin ve společnosti.
 - Zahrnuje oblast pedagogiky, vědecké teorie a výzkumu, čerpá z etnografie, kulturní antropologie, interkulturní psychologie.
 - V ped. oblasti od 60. let 20. stol.
-
- Multikulturní výchova – vytváření způsobilosti lidí chápat a respektovat i jiné kultury než svou vlastní.
 - Interkulturní výchova – zahrnuje vzájemnost, výměnu, dialog, obohacování.
-
- Vzájemné odlišnosti je nutné chápat jako příležitosti ke vzájemnému obohacení.

- Vko – vést ke společenskému soužití – sociokulturní rozmanitost,
- zejména tematické okruhy Vko: Člověk ve společnosti, Člověk, stát a právo
- poznání, pochopení (kritická reflexe), respekt, úcta, - kulturně-standardní přístup

- Kulturně-standardní přístup – existují standardy pro vymezení sociokulturních skupin – lze vyčlenit etnické skupiny,
- znaky (jazyk, mentalita, tradice,..),
- tyto odlišnosti mám poznat, pochopit, respektovat, obohatit se.

- Kritika pojetí MKV:
- nelze objektivně popsat hranice mezi kulturami, etniky,
- http://www.youtube.com/watch?v=9Ru_7jvuBdk
- naopak existuje nezřetelnost hranic (superdiverzita).
- Vymezení hranic vede k dichotomii (MY-ONI)
- „zaujímá tolerantní postoje k menšinám“ (RVP ZV),
- majorita X minorita, jedinec příslušník skupiny odlišné od jiné (lepší), základ nacionalismu, rasismu, xenofobie.

- Transkulturní přístup – vychází z jedinečnosti každého člověka,
- základem člověk – jedinečná bytost, individualita,
- relativizuje „členství jedince“ ve skupině,
- rozdíly ne ve skupinách, ale v jednotlivcích,
- identifikace s etnickou skupinou je pouze jednou z identit – „multiple identity“.

- Jedinečnost člověka v interakcích s jinými, s prostředím – „zážitek kulturní rozmanitosti“ – přímé setkávání s odlišností,
- odlišnosti ne skrze skupiny, ale skrze jedince (individualitu).
- Interkulturní senzitivita – jedinec vnímá svůj pohled na svět jako jeden z mnoha,
- transformace MKV do OSV, případně i VDO.